

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

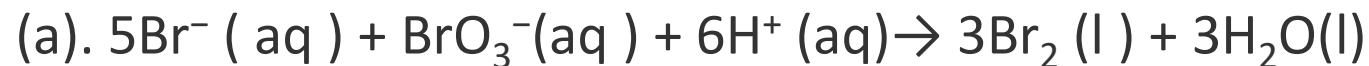
Χημική κινητική

Διάλεξη 4^η

Δρ. Ανθή Πανάρα
Χημικός, MSc, PhD

1

Ποια είναι η τάξη της αντίδρασης για το κάθε αντιδρών; Ποια είναι συνολική τάξη της αντίδρασης για τις αντιδράσεις που ακολουθούν;

Ο πειραματικός νόμος της ταχύτητας είναι:

$$\text{Rate} = k [\text{Br}^-][\text{BrO}_3^-][\text{H}^+]^2$$

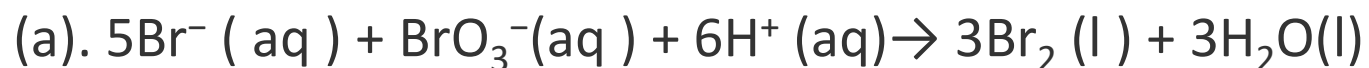

Ο πειραματικός νόμος της ταχύτητας είναι:

$$\text{Rate} = k [\text{CH}_3\text{CHO}]^{5/2}$$

1

Ποια είναι η τάξη της αντίδρασης για το κάθε αντιδρών; Ποια είναι συνολική τάξη της αντίδρασης για τις αντιδράσεις που ακολουθούν;

Ο πειραματικός νόμος της ταχύτητας είναι:

$$\text{Rate} = k [\text{Br}^-][\text{BrO}_3^-][\text{H}^+]^2$$

Ο πειραματικός νόμος της ταχύτητας είναι:

$$\text{Rate} = k [\text{CH}_3\text{CHO}]^{5/2}$$

Απάντηση:

(a). Είναι πρώτης τάξης ως προς το Br^- , πρώτης τάξης ως προς το BrO_3^- και δεύτερης τάξης ως προς το H^+ . Η συνολική τάξη της αντίδρασης είναι ίση με $1+1+2=4$.

(b). Η τάξη της αντίδρασης ως προς την ακεταλδεΐδη είναι $5/2$ και συνολική τάξη της αντίδρασης είναι $5/2$.

Οι εκθέτες m και n στο νόμο της ταχύτητας:

- υποδεικνύουν πόσο ευαίσθητη είναι η ταχύτητα σε μεταβολές της $[A]$ ή της $[B]$
- συνήθως **δε** σχετίζονται με τους συντελεστές a και b της ισοσταθμισμένης αντίδρασης.
- Για απλές αντιδράσεις οι εκθέτες είναι μικροί ακέραιοι, αλλά για πιο πολύπλοκες αντιδράσεις μπορεί να είναι αρνητικοί, μηδέν ή κλάσματα.
- Οι τιμές των εκθετών m και n καθορίζουν την τάξη αντίδρασης σε σχέση με το αντιδρών A και B , αντίστοιχα.
- Το άθροισμα των εκθετών ($m + n$) καθορίζει τη συνολική τάξη αντίδρασης. Για παράδειγμα, η αντίδραση

2

Η ταχύτητα της αντίδρασης $a+2b \rightarrow c$ είναι $2 \times 10^{-3} \text{ mol L}^{-1} \text{ s}^{-1}$. Αν η συγκέντρωση των $[a]=[b]=0.2 \text{ M}$ και η σταθερά ταχύτητας στους 320 K είναι $1 \times 10^{-2} \text{ s}^{-1}$. Ποια είναι η συνολική τάξη της αντίδρασης;

- Πώς ορίζεται ο νόμος της ταχύτητας;
- Τι καθορίζει την τάξη της αντίδρασης;

2

Η ταχύτητα της αντίδρασης $a+2b \rightarrow c$ είναι $2 \times 10^{-3} \text{ mol L}^{-1} \text{ s}^{-1}$. Αν η συγκέντρωση των $[a]=[b]=0.2 \text{ M}$ και η σταθερά ταχύτητας στους 320 K είναι $1 \times 10^{-2} \text{ s}^{-1}$. Ποια είναι η συνολική τάξη της αντίδρασης;

Απάντηση:

$$u = k[a]^n[b]^m$$

$$2 \times 10^{-3} \text{ mol L}^{-1} \text{ s}^{-1} = 1 \times 10^{-2} \text{ s}^{-1} (0.2 \text{ mol L}^{-1})^n (0.2 \text{ mol L}^{-1})^m$$

$$\frac{2 \times 10^{-3} \text{ mol L}^{-1} \text{ s}^{-1}}{1 \times 10^{-2} \text{ s}^{-1}} = (0.2)^{n+m} (\text{mol L}^{-1})^{n+m}$$

$$0.2 (\text{mol L}^{-1}) = (0.2)^{n+m} (\text{mol L}^{-1})^{n+m}$$

Συγκρίνοντας τις δυνάμεις και στις δύο πλευρές.
Καταλήγουμε ότι η τάξη της αντίδρασης $m+n=1$

3

Βρείτε την τάξη και σταθερά της αντίδρασης για την αντίδραση $2a + b \rightarrow c$ βάσει των δεδομένων που δίνονται στον πίνακα.

[a]	[b]	U (M s⁻¹)
0.2	0.02	0.15
0.4	0.02	0.30
0.4	0.08	1.20

3

Βρείτε την τάξη και σταθερά της αντίδρασης για την αντίδραση $2a + b \rightarrow c$ βάσει των δεδομένων που δίνονται στον πίνακα.

[a]	[b]	U (M s ⁻¹)
0.2	0.02	0.15
0.4	0.02	0.30
0.4	0.08	1.20

Απάντηση:

$$u = k[a]^n[b]^m$$

$$0.15 = k[0.2]^n[0.02]^m \quad (1)$$

$$0.30 = k[0.4]^n[0.02]^m \quad (2)$$

$$1.20 = k[0.4]^n[0.08]^m \quad (3)$$

$$\frac{1.20}{0.3} = \frac{k[0.4]^n[0.08]^m}{k[0.4]^n[0.02]^m}$$

$$4 = \frac{[0.08]^m}{[0.02]^m}$$

$$4 = 4^m$$

$$m = 1$$

$$\frac{0.30}{0.15} = \frac{k[0.4]^n[0.02]^m}{k[0.2]^n[0.02]^m}$$

$$2 = \frac{[0.4]^n}{[0.2]^n}$$

$$2 = 2^n$$

$$n = 1$$

$$u = k[a]^1[b]^1$$

$$0.15 = k[0.2]^1[0.02]^1$$

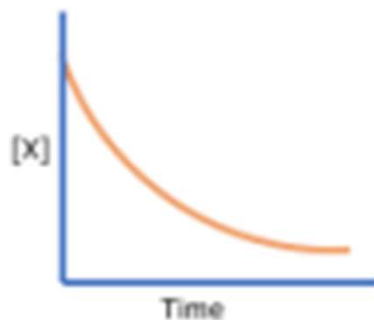
$$\frac{0.15}{[0.2]^1[0.02]^1} = k$$

$$k = 37.5 \text{ mol}^{-1} \text{L}^{-1} \text{s}$$

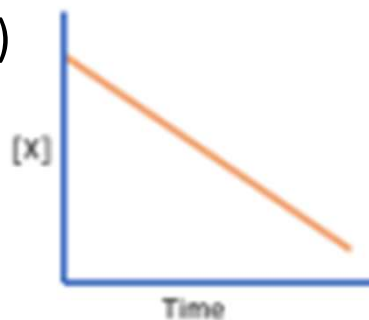

4 Για τα ακόλουθα διαγράμματα να βρείτε την τάξη της αντίδρασης καθώς και την εξίσωση της ολοκληρωμένης μορφής του νόμου της ταχύτητας για τις αντιδράσεις αυτές.

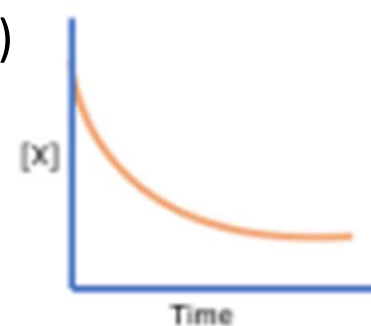
(α)

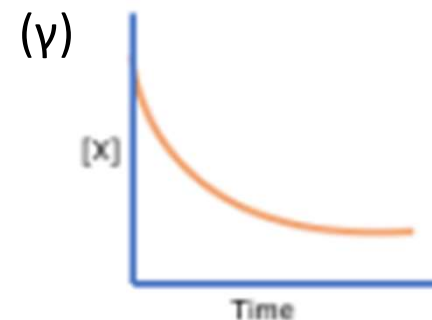
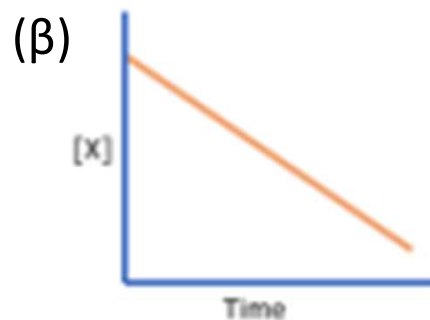
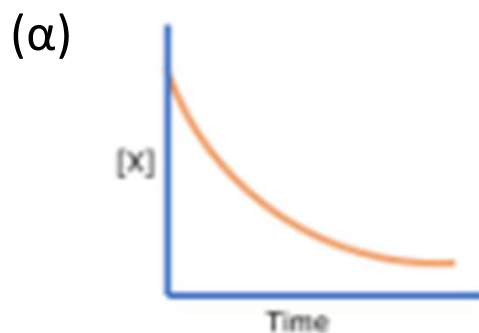
(β)

(γ)

4 Για τα ακόλουθα διαγράμματα να βρείτε την τάξη της αντίδρασης καθώς και την εξίσωση της ολοκληρωμένη μορφής του νόμου της ταχύτητας για τις αντιδράσεις αυτές.

Απάντηση:

(α) Πρώτης τάξης

$$\ln[A]_t = -k t + \ln[A]_0$$

(β) Μηδενικής τάξης

$$[A]_t = -k t + [A]_0$$

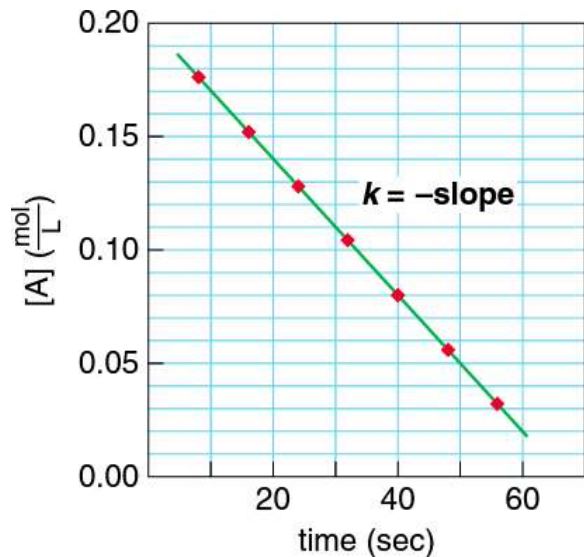
(γ) Δεύτερης τάξης

$$\frac{1}{[A]_t} = k t + \frac{1}{[A]_0}$$

Εξισώσεις αντιδράσεων και χρόνοι ημιζωής

Μηδενικής τάξης

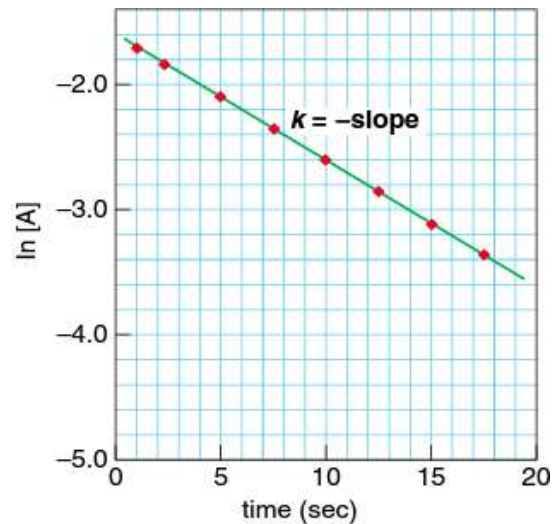

$$[A]_t = -k t + [A]_0$$

η συγκέντρωση του A είναι γραμμική συνάρτηση του χρόνου
 $C \propto t$

$$t_{1/2} = \frac{A_0}{2k}$$

1ης τάξης

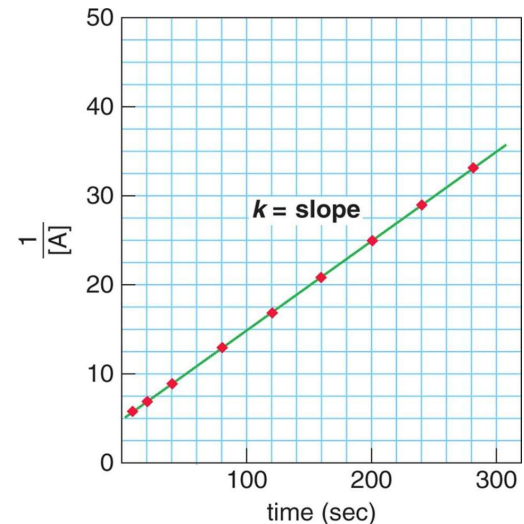

$$\ln[A]_t = -k t + \ln[A]_0$$

ln συγκέντρωσης του A είναι γραμμική συνάρτηση του χρόνου
 $\ln C \propto t$

$$t_{1/2} = \frac{0.693}{k}$$

2ης τάξης

$$\frac{1}{[A]_t} = k t + \frac{1}{[A]_0}$$

το αντίστροφο της συγκ. του A είναι γραμμική συνάρτηση του χρόνου
 $\frac{1}{C} \propto t$

$$t_{1/2} = \frac{1}{k[A]_0}$$

5

Να βρεθεί ο χρόνος ημιζωής της αντίδρασης καθώς και η τάξη της αντίδρασης, λαμβάνοντας υπόψιν τα δεδομένα του ακόλουθου πίνακα:

Χρόνος sec	Συγκέντρωση mM
0	1000
1	998
4	992
16	968
256	488

5

Να βρεθεί ο χρόνος ημιζωής της αντίδρασης καθώς και η τάξη της αντίδρασης, λαμβάνοντας υπόψιν τα δεδομένα του ακόλουθου πίνακα:

Χρόνος sec	Συγκέντρωση mM
0	1000
1	998
4	992
16	968
256	488

Απάντηση:

Από τα δεδομένα του πίνακα βλέπουμε ότι η συγκέντρωση μειώνεται με σταθερό ρυθμό (2mM/ min).

Ο ρυθμός μείωσης παραμένει σταθερός καθόλη τη διάρκεια της αντίδρασης.

Η αντίδραση είναι **μηδενικής τάξης**.

Η εξίσωση για μια αντίδραση μηδενικής τάξης είναι

$$[A]_t = -k t + [A]_0$$

$$k = \frac{[A]_0 - [A]_t}{t}$$

$$k = \frac{1000 - 998}{1}$$

$$k = 2 \text{ mM sec}^{-1}$$

5 Για το χρόνο ημιζωής ($t_{1/2}$),
Χρόνος ημιζωής $t_{1/2} \rightarrow$ ο χρόνος που απαιτείται για να παραμείνει το 50% του
αντιδρώντος

$$A = \frac{A_0}{2}$$

$$[A]_t = -k t + [A]_0$$

$$t_{1/2} = \frac{A_0}{2k}$$

$$t_{1/2} = \frac{1000 \text{ mM}}{2 \times 2 \text{ mM s}^{-1}}$$

$$t_{1/2} = 250 \text{ s}$$

6 Μία αντίδραση μηδενικής τάξης είναι κατά 20% ολοκληρωμένη σε 20 minutes. Υπολογίστε την τιμή της σταθεράς k . Σε τι χρόνο η αντίδραση θα έχει ολοκληρωθεί κατά 80%;

6

Μία αντίδραση μηδενικής τάξης είναι κατά 20% ολοκληρωμένη σε 20 minutes. Υπολογίστε την τιμή της σταθεράς k. Σε τι χρόνο η αντίδραση θα έχει ολοκληρωθεί κατά 80%;

Απάντηση:

Έστω $A=100M$, $[A]_0 - [A]_{t=20} = 100 - 80 = 20 M$

$$[A]_t = -k t + [A]_0$$

$$k = \frac{[A]_0 - [A]_t}{t}$$

$$k = \frac{20M}{20 \text{ min}}$$

$$k = 1M \text{ min}^{-1}$$

Για να υπολογίσω το χρόνο για την ολοκλήρωση της αντίδρασης κατά 80%

Για $k = 1M \text{ min}^{-1}$ και $A=100M$, $[A]_0 - [A]_{t=80} = 80 M$

$$t = \frac{[A]_0 - [A]_t}{k}$$

$$t = \frac{80M}{1M \text{ min}^{-1}}$$

$$t = 80 \text{ min}$$

7 Μία αντίδραση πρώτης τάξης ($A_0 \rightarrow A_t$) χρειάζεται 8 ώρες για να ολοκληρωθεί κατά 90%. Υπολογίστε το χρόνο που απαιτείται για να ολοκληρωθεί κατά 80% . Δίνονται ($\log 5 = 0.6989$, $\log 10 = 1$) και $[A]_0 = 100 \text{ M}$.

- Ποιος είναι ο ολοκληρωμένος νόμος της ταχύτητας 1^{ης} τάξης;
- Πόση είναι η συγκέντρωση του A_t όταν έχει ολοκληρωθεί κατά 90%;
- Πόση είναι η συγκέντρωση του A_t όταν έχει ολοκληρωθεί κατά 80%;

7

Μία αντίδραση πρώτης τάξης χρειάζεται 8 ώρες για να ολοκληρωθεί κατά 90%. Υπολογίστε το χρόνο που απαιτείται για να ολοκληρωθεί κατά 80%. Δίνονται ($\log 5 = 0.6989$, $\log 10 = 1$) και $[A]_0 = 100 \text{ M}$.

Απάντηση:

Για μια αντίδραση πρώτης τάξης:

$$\ln[A]_t = -k t + \ln[A]_0$$

$$\log[A]_t = -\frac{k t}{2.303} + \log[A]_0$$

$$\log \frac{[A]_t}{[A]_0} = -\frac{k t}{2.303}$$

$$k = -\frac{2.303}{t} \log \frac{[A]_t}{[A]_0}$$

$$k = \frac{2.303}{t} \log \frac{[A]_0}{[A]_t} \quad (1)$$

Όταν

$t = t_{90\%}$; $[A] = 10 \text{ M}$ (δεδομένου ότι $t_{90\%} = 8$ ώρες)

$t = t_{80\%}$; $[A] = 20 \text{ M}$

$$k = \frac{2.303}{t_{80\%}} \log \frac{(100)}{(20)}$$

$$t_{80\%} = \frac{2.303}{k} \log 5 \quad (2)$$

Υπολογίζω την τιμή της k , από τα δεδομένα:

$$k = \frac{2.303}{t} \log \frac{[A]_0}{[A]_t}$$

$$k = \frac{2.303}{t_{90\%}} \log \frac{100}{10}$$

$$k = \frac{2.303}{8 \text{ hours}} \log 10$$

$$k = \frac{2.303}{8 \text{ hours}}$$

Αντικαθιστώ την τιμή της k , στην εξίσωση (2)

$$t_{80\%} = \frac{2.303}{\frac{2.303}{8 \text{ hours}}} \log 5$$

$$t_{80\%} = 8 \text{ hours} \times 0.6989$$

$$t_{80\%} = 5.59 \text{ hours}$$

Δείξτε ότι στην περίπτωση μιας αντίδρασης πρώτης τάξης, ο χρόνος που απαιτείται για την 99.9% ολοκλήρωση της είναι περίπου δέκα φορές ίσος με το χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση της αντίδρασης κατά 50%. Έστω $[A]_0 = 100 \text{ M}$.

- Ποιος είναι ο ολοκληρωμένος νόμος της ταχύτητας 1^{ης} τάξης;
- Πόση είναι η συγκέντρωση του A_t όταν έχει ολοκληρωθεί κατά 99.9%;
- Ποιος είναι ο χρόνος ημιζωής για μια αντίδραση 1^{ης} τάξης;

Δείξτε ότι στην περίπτωση μιας αντίδρασης πρώτης τάξης, ο χρόνος που απαιτείται για την 99.9% ολοκλήρωση της είναι περίπου δέκα φορές ίσος με το χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση της αντίδρασης κατά 50%. Έστω $[A]_0 = 100 \text{ M}$

Απάντηση:

Για $[A]_0 = 100 \text{ M}$,

Όταν $t = t_{99.9\%}$ $[A] = (100 - 99.9) = 0.1$

$$k = \frac{2.303}{t} \log \frac{[A]_0}{[A]_t}$$

$$t_{99.9\%} = \frac{2.303}{k} \log \left(\frac{100}{0.1} \right)$$

$$t_{99.9\%} = \frac{2.303}{k} \log 1000$$

$$t_{99.9\%} = \frac{2.303}{k} (3)$$

$$t_{99.9\%} = \frac{6.909}{k}$$

$$t_{99.9\%} = 10 \times \frac{0.69}{k}$$

$$t_{99.9\%} = 10 t_{1/2}$$

9

Ο χρόνος ημιζωής για μια αντίδραση 1^{ης} τάξης $x \rightarrow y$ είναι 6.932×10^4 s στους 500K. Τι ποσοστό του x μπορεί να αποσυντεθεί όταν θερμανθεί στους 500K για 100 min. Δίνεται ($e^{0.06} = 1.06$).

Ο χρόνος ημιζωής για μια αντίδραση 1^{ης} τάξης $x \rightarrow \gamma$ είναι $6.932 \times 10^4 \text{s}$ στους 500K. Τι ποσοστό του x μπορεί να αποσυντεθεί όταν θερμανθεί στους 500K για 100 min. Δίνεται ($e^{0.06} = 1.06$).

Απάντηση:

Δεδομένου ότι το $t_{1/2} = 0.6932 \times 10^4 \text{ s}$, για $t=100 \text{ min}$, ποιο είναι το ποσοστό

$$[[A_0] - [A] / [A_0]] \times 100 = ;$$

Ξέρουμε ότι σε μια αντίδραση 1^{ης} τάξης $\rightarrow$

$$t_{1/2} = \frac{0.6932}{k}$$

$$k = \frac{0.6932}{t_{1/2}}$$

$$k = \frac{0.6932}{6.932 \times 10^4} = 10^{-5} \text{ s}^{-1}$$

$$\ln[A] = -k t + \ln[A]_0$$

$$\ln[A] - \ln[A]_0 = -k t$$

$$\ln \frac{[A]_0}{[A]} = 10^{-5} \text{ s}^{-1} \times 100 \text{ min} \times 60 \text{ s}$$

$$\ln \frac{[A]_0}{[A]} = 0.06$$

$$\frac{[A]_0}{[A]} = e^{0.06}$$

$$\frac{[A]_0}{[A]} = 1.06$$

$$\frac{[A]_0 - [A]}{[A]_0} \times 100 = 1 - \frac{[A]}{[A]_0} \times 100 = \left(1 - \frac{1}{1.06}\right) \times 100 = 5.6\%$$